

**Iosephi Vicecomitis Ambrosiani Collegii Doctoris
Observationes Ecclesiasticæ In quo [!] de Antiquis
Baptismi Ritibus, ac Cæremonijs agitur**

Visconti, Giuseppe

Parisii, 1618

Cap. 9. [i.e. Cap. 7.] Baptisteria à sinistra ingredientium parte construendi
vetus mos: eaque in solis ciuit atibus olim ædificata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64585](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64585)

Baptisteria
in Ecclesiæ
vestibulo
erant.

ingeras, multos Patres, Amphilochem de vita S. Basilij, Ioannem Chrysostrum Epist. ad Innocent. Pap. M. Gazenium Diaconum ad Arcad. Imperat. Victorem Vticensem lib. 3. de persecut. Vandal. & alios, qui ante Clodovei tempora floruerunt, baptismum in Ecclesiâ traditi meminisse; optimè responderi potest, citatos authores Ecclesiæ vocabulo totum id, quod illi adhærebat, intellexisse, quæ acceptio apud alios scriptores frequentissima est.

Baptisteria à sinistra ingredientium parte construendi vetus mos: eaque in solis ciuitatibus olim adificata.

CAP. VII.

Baptisteria
à sinistra in-
redientium,
quæ ad Ori-
entem
spectat, pro-
pe vestibulum
extruebantur.

ATinques: si dudum in Ecclesijs baptisteria fieri cœperunt: in qua verò parte erigere, mos fuit? Non est dubium, quin à sinistra ingredientium, quæ ad Orientem solem vergit, prope vestibulum baptisteria adificari consueverint. Quod multorum Patrum testimonij comprobatur. Est enim apud Gregorium Turonensem de miracul. S. Mart. lib. 2. cap. 6. cuiusdam viri, omnibus capti membris, & recuperanda valetudinis studio ad Ecclesiæ ianuam prope vestibulum commorantis, mentio in hunc modum: *alius autem paralyticus, ex Aurelianensi territorio curruca deuectus, venit ad sanctam Basilicam,*

qui diebus multis iacens ad ostium illud, quod secus baptisterium ad medium diem pandit egressum, beati Antistitis implorabat auxilium. Paulus etiam Diaconus lib. 4. de gest. Longobard. cap. 18. idem planè confirmat; dum Garibaldo Duci, in Ecclesiam ingressuro, super sacrum baptisterij fontem, insidias, & necem paratam esse, scribit his verbis: cum Garibaldum Ducem ipso sacratissimo paschali die ad orationem in B. Ioannis baptisticam venturum sciret, super sacrum baptisterij fontem conscendens, eleuato ense annexu eundem in ceruicem percussit, caputque protinus amputauit. Et, ne pluribus morer, ex vestigio capellarum in sinistra Ecclesie parte, quæ adhuc multis in locis nostræ prouinciæ durant, id ipsum clarè conuincitur. Si què nullum aliud esset argumentum probandæ veritatis, illud satis, abundeque sufficeret; quòd Concilij Prouincialis 4. Mediolanensis Patres, veterem consuetudinem confirmare, ac stabilire cupientes, baptisteria in Ecclesia ingressu ad sinistram partem collocari præcipiunt, tit. quæ pertinet ad sacram. bapt. Inter cætera verò, quæ veteres baptisteriorum ritus inuentem sæpe mirari oportet, illud præcipuum est, quòd olim baptisteria solum in ciuitatibus, vel prope ipsas constituta fuere. Ad quam rem demonstrandam haud desunt veterum scriptorum testimonia, quemadmodum ex eorum monumentis perspicuum est. In S. enim Athanasij, Sidonij Apollinaris, Gregorij Turonensis, & Pauli Diaconi locis

Capellæ à sinistra Ecclesie parte, in quibus baptisteria erant.

Baptisteria erant solum in ciuitatibus.

citatis, baptisterij in *basilica* constituti mentio
 est; quod nomen, etsi pro quacunq; Ecclesia
 nonnunquam vsurpatur, propriè tamen de ea,
 in qua Episcopus sacra ministeria peragit, vel
 alia insigniori solummodo dici potest. Ad-
 ditur S. Gregorij Nazianzeni auctoritas orat.
 40. in sanc. bapt. vbi, cum varia impedi-
 menta retulisset, quibus aliqui a baptismo
 reuocabantur, de itineris longinquitate hæc
 habet. *ne via longinquitatem reformides, nec ma-
 ris spatia, nec ignem, si adhibeatur, nec aliud quod-
 cunq; impedimentum, quo gratiam consequaris,*
 quippe hæc hominum excusatio ex eo profe-
 cta erat, quod ciuitates, in quibus baptis-
 mi sacramentum ministrabatur, longo terra-
 rum, marisue spatio seiunctæ erant, vt sine peri-
 culo adire non possent, cui excusationi locus
 non fuisset si oppida, vbi morabantur, vel alia
 viciniora baptisterijs instructa fuissent. Dein-
 de Ioannes Moscus cap. 163. prat. spirit. refert,
 multos, qui vicum Nicopoleos incolebant,
 solennibus humanæ salutis ferijs, Hierosoly-
 man profectos esse, vt saluari baptismo filios
 suos admonerent, cum inquit: *quadam ergo die
 profecti sunt quidam ex agro Nicopoleos in sanctam
 ciuitatem magna hebdomada, vt per baptismum
 illuminarent filios suos.* Ex quo licet argumen-
 tari, inane eorum iter, & operam futuram
 fuisse, si baptisterium in eo oppido fuisset.
 In super Concilium Toletanum 17. de reg.
 fid cap. 2. Episcopis mandat, vt initio quadra-
 ginta dierum, qui virtutum Christianarum
 disciplina, atq; exercitationibus dicati sunt,

baptisterij ostia suis manibus claudant. Atque Episcopi in solis ciuitatibus erant, igitur & baptisteria. Concilij verba sunt: licet in initio Quadragesima baptizandi generaliter claudatur mysterium, tamen, sicut Ecclesiastica consuetudinis ordo deposcit, necesse est, ut ostia baptisterij in eodem die pontificali manu annulo assignata claudantur, & vsque in cæne Domini solennitate nulloatenus referentur. Et Concilij Triburiensis Patres cap. 12. statuunt, ut, quicumque morbo, aut longinquitate itineris, seu navigationis difficultate impediti, sacro Paschatis peruigilio ad baptismum accedere non potuerint, in quinquagesimi diei celebritate, quando Spiritus Sanctus in Apostolos illapsus est, id præstare teneantur. Quod appertissimè indicat, non in omnibus locis, sed tantummodo in urbibus baptisteria ædificata fuisse: additur sanè (inquit Concilium) huic obseruantia etiam Pentecostes, ex aduentu sancti Spiritus sacra solennitas, quæ de Paschalis festi pender articulo, nam, cum ad alios dies alia festa pertineant, hæc semper ad eum diem recurrit, qui resurrectioni Domini est insignis, porrigens quodammodo manum auxiliantis gratiæ, & eos inuitans, quos à die Paschæ aut molestia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut navigationis difficultas interclusit, ut desiderij sui effectum dono sancti Spiritus consequantur. Sed ratio quoque id ipsum manifestè conuincit, quia statis Paschæ, & Pentecostes diebus olim soli Episcopi in sacro fonte accedentium sordes & maculas eluebant, quod nullo modo fieri potuif-

se intelligimus, si baptismatis lauacrum alibi, quam in vrbe fuisset.

Baptisterium solummodo vnum in singulis ciuitatibus construi solitum, & quando plura esse cœperint in vrbe, & diœcesi.

C A P. VIII.

Vnius solummodo baptisterij in linguis ciuitatibus mos apud veteres.

EADEM ratione probari potest, solummodo vnum baptisterium in singulis ciuitatibus fuisse. Verum, vt id magis exploratum sit, afferenda est lectori cum probabilis coniectura ex S. Gregorij Nazianzeni oratione 40. in sanct. bapt. vbi diuites, patritios, ac dominos admonet, ne à sua dignitate alienam existiment, cum pauperibus, & seruis baptizari, tum Onuphrij Pannini testimonium, qui lib. de præcip. vrb. Rom. basilic. cap. de baptister. Lateran. palam testatur, vnum baptisterium in singulis vrbibus, prope maiorem ciuitatis Basilicam extitisse, addens eam consuetudinem ad sua vsque tempora in multis locis, quemadmodum Florentiæ, Parmæ, Bononiæ, Pisis, & Vrbeueteri obseruatam. Sed non est, cur exterorum testimonia conquiramus, cum abundemus nostris. Galuaneus enim, qui Ecclesiasticam Mediolanensem historiam fideliter conscripsit, cap. 479. cum in eligendis Episcopis diuersa catholicorum, & Arianorum studia retulisset, sit inquit: